

ЗАКОН УКРАЇНИ

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поведіння з дітьми

«Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поведіння з дітьми»

Ду статті 1:

ЯК САМЕ ЗМІНИТЬСЯ ЗАКОНОДАВСТВО?

"булінг (цькування) - психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, тобто будь-яке умисне діяння (дія або бездіяльність), у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника одного колективу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи та/або перешкоджає виконанню нею визначених законодавством обов'язків;

програма для дитини або її батьків (називається "Україна Ла Страда" (Україна без насильства), - комплекс заходів, що формується на основі результатів діагностики ризику рецидиву насильства (цькування), формування у неї нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків;

УКРАЇНА
Ла Страда

національна
гаряча лінія для
дітей та молоді

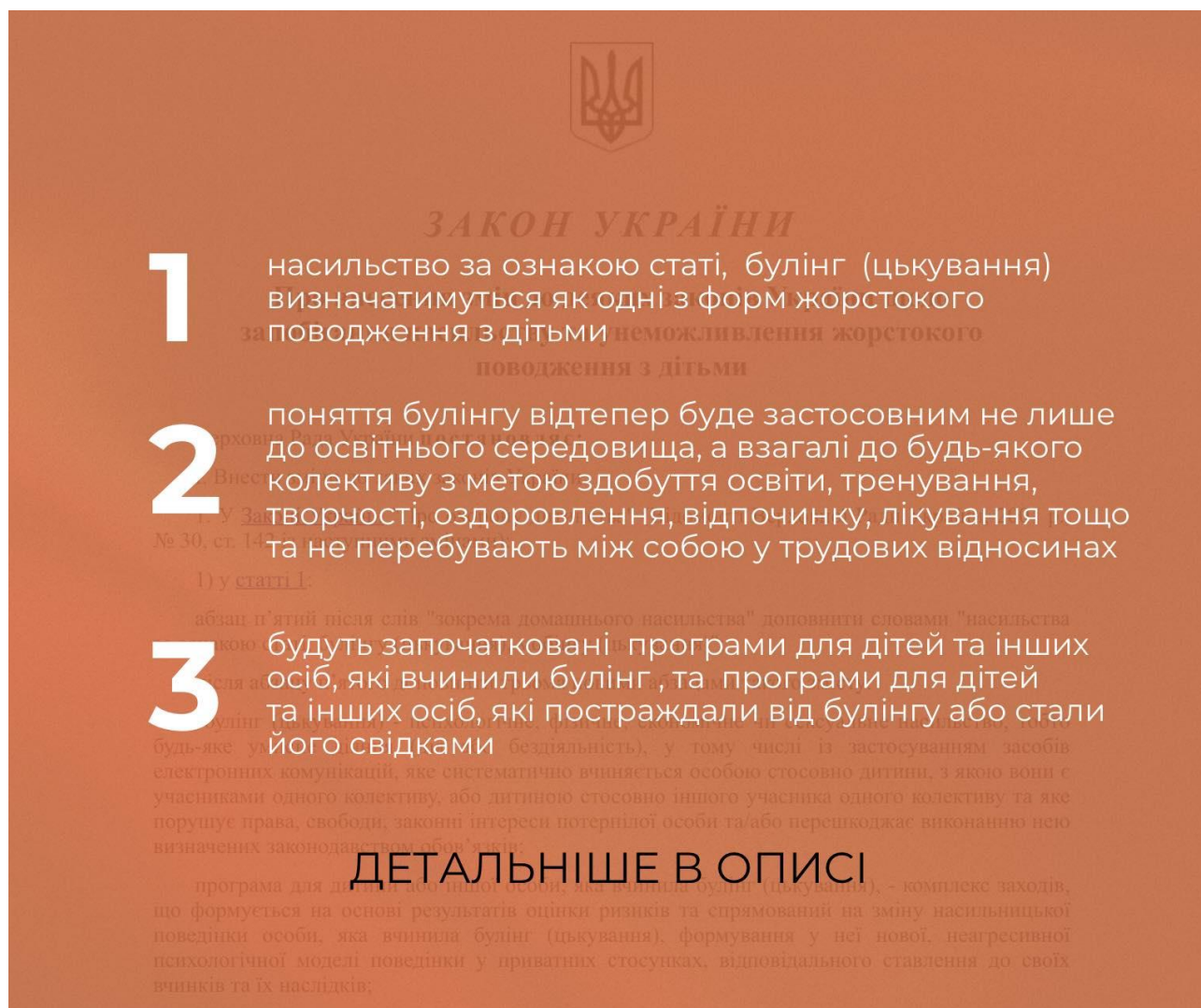
6 жовтня 2024 року набрав чинності Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поведіння з дітьми".

Законом, зокрема, визначено, що булінг (цькування) - психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, тобто будь-яке умисне діяння (дія або бездіяльність), у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника одного колективу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи та/або перешкоджає виконанню нею визначених законодавством обов'язків.

! Булінг (цькування) відтепер відноситься до більш широкій категорії - «жорстоке поведіння з дитиною», до якої також відносяться домашнє насильство і насильство за ознакою статі.

Зміни, внесені до ряду Законів України, у тому числі Закону "Про освіту", покликані комплексно врегулювати питання запобігання та протидії булінгу

(цькуванню) в усіх основних сферах суспільного життя, в яких діти перебувають в організованих колективах, а також встановити чіткі обов'язки керівників і працівників різних закладів, зокрема освітніх, та алгоритм їх дій у випадку виявлення ознак будь-якого насильства над дитиною.

ЗАКОН УКРАЇНИ

- 1** насильство за ознакою статі, булінг (цькування) визначатимуться як одні з форм жорстокого поведіння з дітьми
- 2** поняття булінгу відтепер буде застосовним не лише до освітнього середовища, а взагалі до будь-якого колективу з метою здобуття освіти, тренування, творчості, оздоровлення, відпочинку, лікування тощо та не перебувають між собою у трудових відносинах
- 3** будуть започатковані програми для дітей та інших осіб, які вчинили булінг, та програми для дітей та інших осіб, які постраждали від булінгу або стали його свідками

ДЕТАЛЬНІШЕ В ОПИСІ

👉 **ЩО ЗМІНИЛОСЯ ЗГІДНО З НОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ?**

👉 Цей закон удосконалив наявне законодавство в сфері захисту прав дитини, адже завдяки змінам профільного закону “Про охорону дитинства” насильство за ознакою статі, булінг (цькування) визначатимуться як одні з форм жорстокого поведіння з дітьми, що матиме наслідком виникнення в постраждалих відповідних прав та гарантій їх захисту.

Окрім того, поняття булінгу відтепер буде застосовним не лише до освітнього середовища, а взагалі до будь-якого колективу, тобто групи з двох або більше осіб, які об'єднані (організовані) відповідно до законодавства з метою здобуття освіти, тренування, творчості, оздоровлення, відпочинку, лікування тощо та не перебувають між собою у трудових відносинах. Якщо раніше булінгом, згідно

із законодавством, уважалися насильницькі дії учасників освітнього процесу, то тепер булінгом уважатиметься будь-яке психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками/цями одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника одного колективу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи.

👉 **Механізми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дитиною**

Прийнятий закон також передбачає створення механізмів унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми.

Зокрема будуть започатковані програми для дітей та інших осіб, які вчинили булінг, та програми для дітей та інших осіб, які постраждали від булінгу або стали його свідками. Відповідальними за виконання таких програм будуть місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Керівники/ці та працівники/ці закладів (установ), молодіжних центрів, дитячих та молодіжних громадських об'єднань, інших громадських об'єднань, що є суб'єктами молодіжної роботи, в яких у колективах перебувають діти, зобов'язані сформувавши середовище, вільне від насильства та жорстокого поводження з дитиною.

👉 **Усе про булінг у закладах освіти**

За висновками психологів і педагогів, булінг шкодить фізичному та психічному здоров'ю трьох сторін процесу: жертв, нападників і свідків.

Метою булінгу є не лише вплив на жертву, а й формування відповідної моделі поведінки: ніби насильство є ефективним для досягнення успіху в житті, здобуття авторитету.

За результатами всеукраїнського [дослідження](#) ЮНІСЕФ, 67 % дітей стикалися з випадками булінгу у віці 11–17 років. А 44 % школярів-спостерігачів ігнорували булінг, тому що їм було страшно за себе.

Булінг (цькування) — психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, тобто будь-яке умисне діяння (дія або бездіяльність), у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника одного колективу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи та/або перешкоджає виконанню нею визначених законодавством обов'язків (ст. 1 закону про охорону дитинства).

Булінг – це повторювана ситуація, коли одна дитина (або група дітей) постійно і навмисно ображає, принижує або шкодить іншій дитині; свідомі дії, спрямовані на завдання болю або дискомфорту.

«**Булінг** — не нове явище, але багато років наше суспільство ігнорувало його, применшуючи, не помічаючи вплив цькування в навчальних закладах між дітьми або щодо дітей зі сторони працівників школи. Нам не вистачало розуміння того, що це таке, і як це у перспективі негативно, травматично може впливати на формування особистості. Кожен із нас повноцінно розвивається тільки тоді, коли відчуває себе фізично та психологічно у безпеці. За часів мого навчання в школі булінг також був, але ніхто не давав цьому чіткого визначення і не вживав дії щодо запобігання», — зазначила заступниця міністра освіти та науки України **Євгенія Смірнова**.

МОН впровадило опцію швидкого повідомлення про випадки булінгу. Відтепер дитина самостійно чи її батьки можуть заповнити коротку анкету та надіслати електронну скаргу, залучивши до вирішення проблеми керівництво школи та, за потреби, поліцію.

Згідно з **дослідженнями МОН**, понад 53% учнів коли-небудь стикалися з булінгом у навчальному закладі, але лише половина з них повідомила про це батькам чи вчителям. Найчастіше діти бояться розповісти про проблеми дорослим через страх осуду чи погіршення ситуації.

👉 **Як повідомити про випадки булінгу онлайн?**

1. Зайдіть на сайт **АІКОМ** та натискайте кнопку «**Повідомити про булінг**».
2. Реєструйтеся або увійдіть в уже наявний акаунт.
3. Заповнюйте коротку анкету. Заяву можна подавати анонімно чи зазначити свої дані.
4. Натискайте кнопку «Продовжити» та підтверджуйте заяву.
5. Ознайомтеся з рекомендаціями щодо того, як реагувати на булінг.

👉 **Чи можна залити анонімну скаргу?**

Якщо заяву створює дитина, то вона матиме дві опції:

- не зазначати інформацію, яка може її ідентифікувати, тоді заява буде повністю анонімною;
- зазначити особисту інформацію, що значно полегшить школі та поліції розв'язати конкретну ситуацію.

Якщо заяву створюють батьки чи інші законні представники, то створити анонімну заяву неможливо.

👉 **Чи потрібно зазначати особисту інформацію?**

Анонімні заяви можуть розглядатися тільки на рівні навчального закладу , але якщо ви відчуваєте, що ситуація потребує залучення представників поліції, тоді краще зазначити інформацію, яка може допомогти школі та поліції зв'язатися з вами та допомогти ефективно розв'язати ситуацію.

👉 Чи потрібно надавати додаткові докази або свідчення, коли повідомляю про булінг?

В анонімній заяві достатньо лише текстово описати випадки булінгу, які відбулися. Якщо ж заяву буде спрямовано в поліцію, то можуть знадобитися докази або свідчення для підтвердження факту булінгу. Це не обов'язково, але значно полегшить процес розслідування.

👉 Що відбувається після того, як я надіслав/-ла заяву?

Надіслану заяву отримує директор/-ка навчального закладу і протягом доби має **відреагувати на звернення**: скликати спеціальну комісію, де буде обговорено цей випадок та визначено подальші дії щодо сторін булінгу у групі, де стався такий випадок.

Якщо потрібно, можуть бути залучені соціальні працівники, представники поліції та інші служби, які мають допомогти розв'язати ситуацію згідно зі встановленим порядком та законом України.

👉 Чи можуть однокласники дізнатися, що хтось повідомив про булінг?

Ні, заяву можуть бачити лише директор/-ка школи та представники поліції. Працівники освітнього закладу та поліції будуть діяти лише в інтересах дитини, тому без нагальної потреби ім'я чи будь-яку іншу особисту інформацію ніхто не повідомлятиме іншим

👉 Що робити, якщо я помітив/-ла булінг, але не є його жертвою?

У такому разі можна самостійно повідомити про те, що хтось зазнає булінгу в школі, та ознайомитися з матеріалами щодо реагування на булінг. Зробити це можна так само анонімно або зазначити своє ім'я.

👉 Що робити, якщо є страх повідомляти про булінг через можливу помсту з боку однокласників?

Подати заяву можна повністю анонімно, але якщо ви все ще сумніваєтеся, то скористайтеся **чат-ботом**. У ньому можна знайти інформацію щодо того, як реагувати на булінг, підтримати себе та інших тощо.

👉 Дії адміністрації навчального закладу у випадку виявлення булінгу

Керівник закладу освіти зобов'язані **письмово** повідомляти:

- поліцію,
- службу у справах дітей

про булінг, насильство, жорстоке поводження.

Нова норма набрала чинності у жовтні 2024 року. «Хочемо звернути увагу, що 06.06.2024 внесені зміни до частини 3 статті 26 Закону України “Про освіту”, які набрали чинності 06.10.2024 року. Відповідно до цих змін керівник закладу

освіти, який розглядає усні та письмові заяви (скарги, повідомлення) про випадки насильства або жорстокого поводження з дитиною в закладі освіти, протягом однієї доби з моменту надходження та у разі виявлення ознак насильства або жорстокого поводження невідкладно повідомляє про це батьків, інших законних представників дитини, а також ПИСЬМОВО повідомляє уповноважений підрозділ органу Національної поліції України та службу у справах дітей», — зазначила Надія Лещик.

Це пов'язано з тим, що раніше законодавство не обмежувало керівника у формі повідомлення про булінг.

«І в цьому була велика проблема. Адже маємо неприємні випадки, коли усне повідомлення поліції керівником про булінг ускладнювало розгляд справи в суді та притягнення винних до відповідальності», — зазначає омбудсмен.

Водночас у жовтні 2024 року набули чинності законодавчі зміни, згідно з якими **директор протягом однієї доби з моменту надходження заяви** або в разі виявлення ознак насильства або жорстокого поводження має невідкладно повідомити про це батьків чи опікунів дитини, а також письмово повідомляє уповноважений підрозділ органу Національної поліції та Службу у справах дітей.

Освітній омбудсмен підкреслила, що неповідомлення поліції про булінг тягне за собою покарання – штраф від 850 до 1700 грн або виправні роботи на термін до одного місяця з відрахуванням до 20% заробітку (стаття 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

👉 Яка відповідальність?

На жаль, станом на сьогодні це питання не вирішене. Наразі відповідальність за булінг (цькування) передбачено статтею 173-4 КУпАП, але саме щодо відповідних дій в освітньому середовищі. Що ж до прийнятих новел, на розгляді у Верховній Раді України з 19.06.2023 перебуває проєкт закону (№9400), який серед іншого вносить зміни до статті 173-4 КУпАП щодо вдосконалення поняття булінгу (цькування) та приведення його у відповідність до наявної нормативно-правової бази. Однак цей законопроект не ухвалений, більш того, він навіть не розглядався Верховною Радою України в 1 читанні. Відтак, неухвалення цього законопроекту означатиме неможливість притягнути винних осіб до відповідальності за вчинення булінгу (цькування) в будь-якому іншому середовищі, не пов'язаному з освітнім.

За будь-яких уточнень по прийнятому Закону ви можете цілодобово звертатися до наших юристів юристок Національної гарячої лінії для дітей та молоді:

👉 **Попереджувати булінг має навчальний заклад**

Профілактика булінгу в освітніх закладах є насамперед завданням адміністрації закладу освіти, а не поліції. «Мало того, сам закон про булінг направлений більше на навчальний заклад. Тобто це проблема навчального закладу, а не проблема поліції. Поліція втручається лише тоді, коли сам навчальний заклад каже: усе, ми всі свої важелі впливу вичерпали, і булінг продовжується, і розписуються у своїй неспроможності дати раду цій ситуації», – зазначив Лазаренко.

На думку правозахисника, потрібно притягувати до адміністративної відповідальності батьків та взяття на облік дітей-булерів ювенальною поліцією. «Треба складати **адмінпротокол на батьків** за те, що вони не навчили, не виховали своїх дітей. Також посилаючись на відповідні зміни нормативно-правових документів, відтепер дитина, яка вчинила цькування учасника освітнього процесу, повинна братися на профілактичний облік органами ювенальної превенції.»

Що стосується **педагогічних працівників**, то освітній омбудсмен Сергій Горбачов [пропонує](#) знижувати кваліфікаційну категорію та позбавляти вчителя педагогічного звання за булінг, мобінг та колабораціонізм.

За його словами, йдеться про можливість зниження кваліфікаційної категорії та позбавлення педагогічного звання у разі притягнення вчителя до адміністративної чи кримінальної відповідальності згідно з рішенням суду, що набрало законної сили, за булінг, мобінг та злочини проти основ національної безпеки.

Метою запропонованих ініціативи є усунення відсутності будь-якого покарання таких педагогічних працівників.

Окрім того, освітній омбудсмен наголошує, що порушуючи свої прямі обов'язки, такий педагогічний працівник не відповідає кваліфікаційним вимогам.

«Маємо непоодинокі ситуації, коли педагогічний працівник, притягнутий до адміністративної відповідальності за булінг, згідно з рішенням суду, продовжує працювати в закладі освіти, чи звільняється з одного і переходить на роботу до іншого закладу освіти, зберігаючи усі педагогічні звання та кваліфікаційні категорії, у яких є великі сумніви. І, зокрема, працює з тими дітьми, яких він булив. А так не має бути», – наголосив Горбачов.

Також освітній омбудсмен вважає, що порушуючи свої прямі обов'язки, такий педагогічний працівник **не відповідає кваліфікаційним вимогам**.

👉 **Пам'ятаймо:**

Кожна дитина, яка бере участь у таких діях, – це чийсь син чи донька, чийсь учень, хтось із кимось поруч. За ними стоять їхні сім'ї, учителі, сусіди, друзі. Це наша спільна відповідальність. І в цій ситуації винні не лише ті, хто били, а й ті, хто мовчали, спостерігали або знімали.

👉 Що маємо зробити?

1. Осуд і дія. Цей випадок має отримати максимальний розголос, аби всі, хто побачить це відео, зрозуміли: мовчати – означає потурати насильству.
2. Розмова з дітьми. У кожному закладі освіти мають відбуватися зустрічі зі здобувачами освіти, де буде чітко визначена відповідальність кожного
3. Взаємодія з родинами. За кожною дитиною стоїть сім'я. Без діалогу з батьками виховання поваги, емпатії та людяності неможливе. Батьки мають нести відповідальність за неповнолітніх дітей.
4. Робота з педагогами. Викладач має бути не тільки носієм знань, а й моральним авторитетом для учнів. Бо такі ситуації – це також і наші вчительські помилки.

Це не просто емоційна реакція. Це величезний урок для кожного з нас. Ми повинні усвідомити, що наша відповідальність – не лише виховувати дітей, а й створювати простір, де вони вчаться поважати інших і виростають людьми, а не агресорами.

Я закликаю всіх освітян, батьків, громадян: не залишайте це поза увагою. **Говоріть із дітьми, висловлюйте свою позицію, не бійтеся протистояти байдужості та жорстокості. Бо мовчання – це теж вибір, і він завжди на стороні зла.**

